

КОНЦЕПТ ВЕПРЯ В МОЛОДОАВЕСТИЙСЬКИХ ТЕКСТАХ

У статті розглянуто концепт *вепря* у текстах Молодшої Авести та образотворчій традиції. Ця тварина виступає стійким втіленням божества перемоги Веретрагни (Яшт 14, 15). Таке ж уживання цього концепту зустрічається в Яшті 10, 70 (3–9) і 127 (2–8), при цьому у Яшті 10, 70 частини тіла *вепря* співвідносяться з металом (*aiiāh-*), що можна пов'язати з образом клинкової зброї (кинжалом-*karāta*).

Ключові слова: Вепр, Молодша Авеста, Яшти, Веретрагна.

У центрі уваги даної статті покладено проблему концептуального відтворення в молодоавестійській письмовій традиції одного із сакральних образів духовної культури давніх іранців – образа *вепря*. В іраністиці ця проблема стоїть особливо гостро, оскільки не всі іраномовні народи Євразії I тис. до н.е., зокрема, ті що населяли територію сучасної України, мали писемність. Дані авестійських текстів у цьому випадку можуть бути залучені, зокрема, для реконструкції тих чи інших концептів картини їхньої світу, які збереглися лише у формі візуальних образів. Такий підхід є методологічно доцільним, виходячи зі спільності базових світоглядних категорій усіх іранських народів. Як відзначає І.М. Дьяконов: «Авеста є першокласним джерелом для вивчення прадавніх вірувань і уявлень іраномовних народів взагалі» [Дьяконов 2008, 88]. Також важливо підкреслити, що «ціла низка фактів... пов'язує авестійську мову зі скіфо-середньоазійською підгрупою» іранських мов [Дьяконов 2008, 100].

Із числа іранських релігійних текстів тільки Молодша Авеста у двох своїх гімнах (Яшти 10 та 14) звертається до образу *вепря*. В одному з них, у Яшті 14, присвяченому божеству перемоги Веретрагні, наведено десять його «інкарнацій» (*kāhrpa*) [Вертієнко 2013, 33–51], п'ятої з яких виступає *вепр* [Вертієнко 2013, 36–37].

Втілення Веретрагни як *вепря*, поряд з першою й останньою його «інкарнаціями» – *вітром* і *війном* із клинковою зброєю – притаманно винятково цьому божеству. При цьому, саме *вепр* є найпоширенішим втіленням Веретрагни оскільки рефрен Яшта 14, 15 (2–8) ще двічі повторюється в Яшті 10, 70 (3–9) і 127 (2–8).

Найбільш розширену версію цього тексту надано в Яшті 10, 70. Надаємо переклад і коментар цього фрагменту за рукописом Yasht Codex E1 (1601 p., First Dastur Meherji Rana Library (MRL), Navsari, Gujarat, India), fol. 257r–257v [Kotwal, Hintze, 2008, 317–318. Поп.: Geldner 1889, 140].

[...] *vərəθraγnō ahuradātō*
hū-kəhṛpa varāzahe¹
pāētərənō² tiži-dąstrahe
aršnō³ tiži-asūrahe⁴
hakərət-janō⁵ varāzahe
anu-pōiθβahē⁶ grantahē⁷
paršūuanikahe⁸ taxmahe⁹
aiiaṅhō-pādahe¹⁰ aiiaṅhō-
zastahe¹¹
aiiaṅhō-jiēhe¹² aiiaṅhō
-dumahe¹³
aiiaṅhō-paitiš x^varənahe¹⁴

[...] Веретрагна, Ахурою створений,
 В подобі Вепря¹,
 Обороздатного², гострозубого,
 Самця³ гостро-ікластого⁴,
 Враз вбиваючого⁵ кабана,
 Непідступного⁶, лютото⁷,
 Рябомордого⁸, відважного⁹,
 Залізно-ногого (позаду)¹⁰, залізно-
 ногого (попереду)¹¹,
 Залізно-сухожильного¹², залізно-хвостого¹³,
 залізно-щелепного¹⁴.

Коментарі

1. Це словосполучення буде детально розглянуто нижче.
2. Див.: [Bartholomae 1904, 828]. У.У. Маландра перекладає «ferocious» [Malandra 1983, 67], І.М. Стеблін-Каменський – «злым» [Авеста 1997, 289].
3. Термін має значення «Mann, Männlich» по відношенню до тварин [Bartholomae 1904, 203 («sonst in Verbindung mit dem Tiernamen»); Jackson 1893, 55. Див. також: Spiegel 1864, p. 64, 104, fn. *].
4. Див.: [Bartholomae 1904, 653].
5. Див.: [Bartholomae 1904, 1743; Jackson 1893, 106]. Є.Е. Бертельс дає переклад «сразу ударяющего» (для *Yuita* 14, 15) [Авеста 1997, 358]; І.С. Брагинський – «убиваючого с одного удара» [Авеста 1997, 317]; В.С. Соколова – «разом разящего» [Соколова 2005, 283, ср.: 369]; І.М. Стеблін-Каменський – «разящим наповал» [Авеста 1997, 289].
6. Див.: [Bartholomae 1904, 127–128]. Дж. Дармстетер перекладає «pursuing» [Darmsteter 1883, 137]; У.У. Маландра – «unapproachable» [Malandra 1983, 67; пор.: 83]; І.М. Стеблін-Каменський в перекладі цього і наступного рядків дає переклад прикметників у довільному порядку [Авеста 1997, 289]. С.В. Соколова дає переклад «недосягаемого» [Соколова 2005, 283; ср. с. 369].
7. Див.: [Bartholomae 1904, 529].
8. Див.: [Bartholomae 1904, 878]. В У.У. Маландри дане слово при перекладі опущене [Malandra 1983, 67].
9. Див.: [Bartholomae 1904, 626–627]. За Дж. Дармстетером – «strong» [Darmsteter 1883, 137], за Фр. Шнігелем – «[with foam] strong» [Spiegel 1864, 64, 105], за С.В. Соколовою – «храброго» [Соколова 2005, 283].
10. «mit metallēn (eisernen) Füßen» [Bartholomae 1904, 156].
11. «mit metallēn (eisernen) Klauen» [Bartholomae 1904, 157].
12. «mit metallēn (eisernen) Sehnen» [Bartholomae 1904, 156]. Аналогічна форма написання в рукописах F1 (1591) і Pt1 (1625). У більш пізніх рукописах P13 і L18 (1672) спостерігається збільшення голосних в середині слова.

13. «mit metallen (eisernen) Schwanz» [Bartholomae 1904, 156].

14. «mit metallen (eisernen) Kinnbacken» [Bartholomae 1904, 156].

В авестійській мові зафіксовано дві лексичні одиниці для визначення досліджуваного поняття «вепр, кабан»:

1. *hū* – «свиня» (як вид) [Bartholomae 1904, 1817];

2. *varāza-* – «кабан, вепр» (чол. р.) [Bartholomae 1904, 1366]. В *Яумі* 13, 96.6, 101.6 це слово також використане як власне ім'я одного із *фраваши* [Bartholomae 1904, 1366].

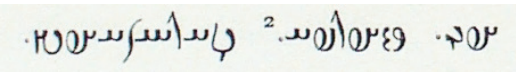
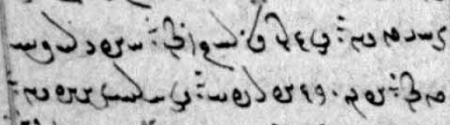
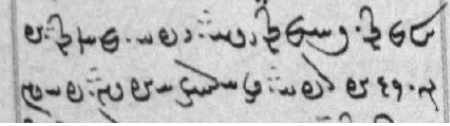
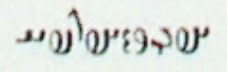
У другому рядку розглянутого тексту «в подобі Вепря» / *hū kəhrpa varāzahe*, ужито обидва ці слова, де перше є видовим визначенням, а друге – родовим уточненням. Втім, для *Яуму* 10, 70 (3–9) і 127 (2–8) в рукописах різняться форма написання *hū kəhrpa* (табл. 1):

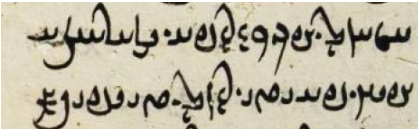
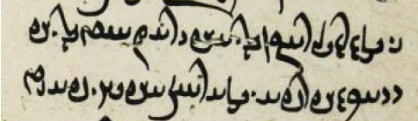
а) як окремі слова (F1, Pt1, L18, P13, K15, H3, J10, M12);

б) як двоскладове слово (E1);

в) як одне слово (K40, B6).

Табл. 1

 <p>F1, Pt1, L18, P13, K15, H3, J10, M12 / <i>Яум</i> 10, 70 [Geldner 1889, 140]</p>	<p><i>hū kəhrpa varāzahe</i></p>
 <p>MRL / E1 / fol. 257r / <i>Яум</i> 10, 70 [Kotwal, Hintze 2008, 317]</p>	<p>...<i>hū-kəhrpa</i> <i>varāzahe</i>...</p>
 <p>MRL / E1 / fol. 275r / <i>Яум</i> 10, 127 [Kotwal, Hintze 2008, 335]</p>	<p>...<i>hū-kəhrpa</i> <i>varāzahe</i>...</p>
 <p>K40 / <i>Яум</i> 10, 70 [Geldner 1889, 140]</p>	<p><i>hūkəhrpa</i></p>

 <p>BUL / B6 / fol. 52v / <i>Yum</i> 10, 127 © Avestan Digital Archive (http://ada.usal.es/)</p>	<p>...<i>hūkərəpa</i> <i>varāzahe</i>...</p>
 <p>BUL / B6 / fol. 27v / <i>Yum</i> 10, 70 © Avestan Digital Archive (http://ada.usal.es/)</p>	<p>...<i>huuakəhrpa</i> <i>varāzahe</i>...</p>

Такі помилки в способах написання *hū kəhrpa*, належить до класу несвідомих (*unconscious*), і до них ми повернемося згодом [Hintze 2012, 430].

Крім того в рукописі B6 наявні орфоепічні помилки, а саме додавання зайвих голосних (*huuakəhrpa varāzahe* – fol. 27v (*Yum* 10, 70) і *hūkərəpa varāzahe* – fol. 52v (*Yum* 10, 127)).

Причину появи помилок в орфоєпії авестійських текстів, та їхню сутність чудово пояснила А. Хінтц, вказавши на їх походження від поєднання усної (більш давньої) і письмової форм передачі тексту, тобто проникнення в текст при його переписування елементів, притаманних усній формі під час «внутрішньої рецитації» [Hintze 2012, 429]. Такі помилки можуть належати до класу свідомих (*deliberate*), тобто таких, які пов'язані зі специфічними традиціями усної передачі тексту Авести жерцям різних шкіл, що проникли в письмовий текст [Hintze 2012, 430].

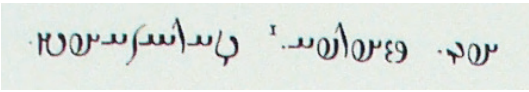
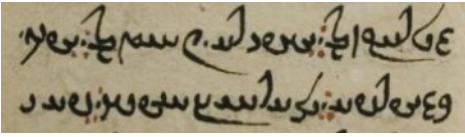
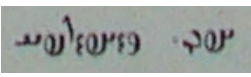
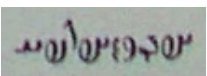
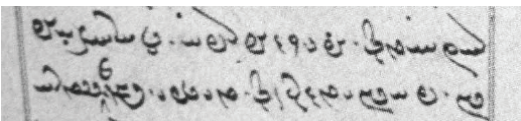
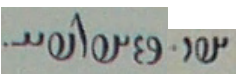
Суттєвих розбіжностей у різних перекладах даного рядка для обох фрагментів *Yum* 10 не спостерігається. Натомість, при перекладі цього ж рядка в *Yumi* 14, 15.3 у дослідників виникли розбіжності. Так, Є.Е. Бергельс, І.С. Брагинський та В.С. Соколова перекладали цей рядок як «в прекрасном облике кабана / в прекрасном образе вепря / в образе кабана прекрасного» [Авеста 1997, 358, 359; Соколова 2005, 368–369]. Очевидно, вони базуються на різночитаннях у рукописах і розуміють перші два слова рядка як співзвучний складений прикметник *hu-kəhrp-* – «прекрасний, добре складений» («wohlgestaltet») [Bartholomae 1904, 1818]. Але при такому розумінні з перекладу неминуче повинен зникнути іменник жін. р. «образ, подоба» (*kəhrpa*), який, проте, із незрозумілих причин, у зазначених перекладах зберігається. Таким чином, наявність прикметника «прекрасний» у даному рядку треба виключити, але за умови, що слово *kəhrpa-* / «образ» є змістоутворюючим, що цілком імовірно, оскільки цей термін використовується при перерахуванні всіх «інкарнацій» Веретрагни в 14 *Yumi* [Вертієнко 2013].

У частині рукописів в тексті рядка «в подобі Вепря» / *hū kəhrpa varāzahe* у *Яумі* 14, 15.3, виявилися помилки у двох елементах (табл. 2):

1) у написанні *hū* замість голосної *ū* дана *u*;

2) *hū* і *kəhrpa* пишуться разом як одне слово (як і в *Яумі* 10, 70 в рукописі K40).

Табл. 2

 <p>L11, O3, J10 / <i>Яум</i> 14, 15 [Geldner 1889, 209]</p>	<p><i>hū kəhrpa varāzahe</i></p>
 <p>BUL / B5 / fol. 190r / <i>Яум</i> 14, 15 © Avestan Digital Archive (http://ada.usal.es/)</p>	<p>...<i>hū kəhrpa varāzahe</i>...</p>
 <p>Pt1, L18 / <i>Яум</i> 14, 15 [Geldner 1889, 209]</p>	<p><i>hū kəhrpa</i></p>
 <p>F1, P13 / <i>Яум</i> 14, 15 [Geldner 1889, 209]</p>	<p><i>hūkəhrpa</i></p>
 <p>MRL / E1 / fol. 352v / <i>Яум</i> 14, 15 [Kotwal, Hintze 2008, 415]</p>	<p>...<i>hu kəhrpa varāzahe</i>...</p>
 <p>Jm4, K16 // <i>Яум</i> 14, 15 [Geldner 1889, 209]</p>	<p><i>hu kəhrpa</i></p>

 K38 / <i>Yuum</i> 14, 15 [Geldner 1889, 209]	<i>hukəhrpa</i>
 M4 / <i>Yuum</i> 14, 15 [Geldner 1889, 209]	<i>hukəhr</i>
 MRL / G75 / fol. 11r / <i>Yuum</i> 14, 15 © Avestan Digital Archive (http://ada.usal.es/)	... <i>hukəhirapə</i> <i>varāzəhe</i> ...

Скоріше за все, в обох випадках ми маємо тут справу з помилкою переосмислення, викликаної співзвуччям [Лихачов 2006, 47–49], яку можна віднести до класу невідомих (*unconscious*) [Hintze 2012, 430]. У тому ж випадку, якщо переписувачі все ж таки не помилилися і форма *hukəhrpa* дійсно становить собою не виняток, то слід визнати, що, можливо, тут покладено прагнення вказати, що *Веретрагна і є сам вепр*. Що ж стосується наявних орфоепічних різночитань в G75, то їх природа така ж, як і у вищенаведених прикладах.

Важливо підкреслити, що, як відзначають В.І. Абаєв і Д.Й. Едельман, рефлексії слова **waraza* / «кабан» зафіксовані у скіфських та в осетинських власних іменах, включаючи відзначені в нартівському епосі: *Wəraz*, *Wərazmæg* [Абаєв 1979, 307; Эдельман 2009, 144].

Особливий інтерес викликає те, що в останніх рядках *Yuma* 10, 70 частини тіла вепря асоціюються із *aiiah-*, тобто залізом або металом [Bartholomae 1904, 159] (пор.: *Yuum* 13, 3, 45; *Videvdāt* 4, 50). Використаний авестійський термін *aiiah-* можна також перекласти як «бронза» [Растаргуєва, Эдельман 2000, 146–147]. Цю асоціацію можна зв'язати з образом клинкової зброї, а саме кинджалом (*karəta-*), характерною і єдиною зброєю Веретрагни згідно *Yumu* 14, 27. У бої цією зброєю (кинджалом) колочі удари наносяться знизу, що добре співвідноситься й з тим, як вепр використовує свої ікла для поразки супротивника. Опис цієї особливості нападу кабана, як вірно помітив ще І. Гершевич, припустимо наданий в *Yumi* 10, 71 [Gershevitch 1959, 107, 221]. Використаний у цій строфі термін *stija nijainti* може бути буквально перекладений як «бій вбиванням-знизу» [Kotwal, Hintze 2008, 318. Пор.: Malandra, 1983, 67].

Концептуальна асоціація «вепр – залізо» може мати ще один семантичний рівень, безпосередньо пов'язаний зі способами полювання на цю тварина. Груди, шия та боки кабана захищені калканом – особливим міцним шкірним утвором, пробити

який з використанням рогових або кам'яних наконечників стріл, кинджалів або копій вкрай складно. Ефективним полюванням на кабана стає тільки в епоху палеометалів, з появою мисливських знарядь із металевим наконечником [Ермолов 1980, 159–160]. Синхронно з розвитком металургії та появою металевієї мисливської зброї, починаючи з епохи бронзи на території степової та лісостепової зони Євразії, а також Ірані, починає розвиток культ вепря [Ермолов 1980, 161]. Одночасно, у мистецтві іраномовних народів, як осілих, так і кочових, з'являється мотив полювання на вепря. Зокрема, у мистецтві іраномовних номадів Північного Причорномор'я представлені три різні способи полювання на вепря:

- полювання вершника зі списом з допомогою собак (розпис склепу № 9 Неаполя Скійського) [Зайцев, 2003, 206, рис. 136];
- полювання лучника (поясні пластини із Сибірської колекції Петра I) [Артамонов 1973, 136, рис. 184];
- полювання пішою людиною, озброєною кинджалом, із собаками (наверсія залізного кинджала з долини р. Ачік [Суразаков 1979, 268] (можливо, цей кинджал безпосередньо використовувався для такого полювання), золота пластина з Туви [Грач, Грач 1980, 11–12]).

Всі ці способи полювання на вепря наявні також і в мистецтві Ірана Ахеменідського, Сасанідського та ранньомусульманського періодів (див.: [Erdmann 1942, 345–383]).

Саме той факт, що вбити дикого кабана було можливим фактично тільки за допомогою металеві (залізної) зброї, очевидно, й породив у свідомості прадавніх іранських народів стійкий асоціативний зв'язок між «вепром» і «залізом», з'єднавши їх на рівні концепту в єдине ціле, як це демонструє розглянутий нами *Яут* 10, 70–71. Тут поняття зброї, за допомогою якої можна вбити вепря (залізний кинджал), зливається з образом самого вепря за принципом їхньої тотожності на рівні матеріалу та сутності.

Таким чином, судячи з аналізу письмових даних Молодшої Авести та образотворчих джерел, в уявленнях іранських народів концепт *вепря* поєднував кілька семантичних рівнів:

- Вепр виступав одним з основних втілень військового божества Веретрагни й міг співвідноситися з його ідеальною залізною клинковою зброєю кинджалом-*karəta*.
- Вепр асоціювався з металом. Його втіленням був металевий (залізний) кинджал, що пояснюється способом й технічними засобами полювання на цю тварину.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абаев В.И. Скифо-сарматские наречия / В.И. Абаев // Основы иранского языкознания. – Т. 1. Древнеиранские языки. – М., 1979. – С. 272–364.
2. Авеста в русских переводах (1861–1996) / сост., общ. ред., прим., справ. разд. И.В. Рака. – СПб. Журнал «Нева»; РХГИ. 1997. – 480 с.
3. Артамонов М.И. Сокровища саков. Аму-Дарьинский клад, Алтайские курганы, Минусинские бронзы, Сибирское золото / М.И. Артамонов. – М.: Искусство, 1973. – 280 с.

4. Вертієнко Г.В. Священні втілення Веретрагни в *Яути* 14 / Г.В. Вертієнко // Polyphonia Orientis. До ювілею В.С. Рибалкіна. – К., 2013. – С. 33–51.
5. Грач Н.Л., Грач А.Д. Опыт расшифровки семантики золотой композиции скифского времени из Центральной Азии // Краткое содержание докладов Среднеазиатско-Кавказских чтений. Ноябрь 1980 г. – Л., 1980. – С. 11–12.
6. Дьяконов И.М. История Мидии от древнейших времен до конца IV века до н. э. / Под ред. С.Р. Тохтаева и В.А. Якобсона / И.М. Дьяконов. – СПб.: Филологический факультет Санкт-Петербургского университета, 2008. – 572 с.
7. Ермолов Л.Б. К вопросу о происхождении культа кабана в скифское время / Л.Б. Ермолов // Скифо-сибирское культурно-историческое единство. Материалы I Всесоюзной археологической конференции. – Кемерово, 1980. – С. 156–163.
8. Зайцев Ю.П. Неаполь Скифский (II в. до н.э. – III в. н.э.) / Ю.П. Зайцев. – Симферополь: Универсум, 2003. – 212 с.
9. Лихачев Д.С. Текстология: краткий очерк. 2-е изд. / Д.С. Лихачев – М.: Археологическая комиссия РАН, 2006. – 175 с.
10. Расторгуева В.С., Эдельман Д.И. Этимологический словарь иранских языков / В.С. Расторгуева, Д.И. Эдельман. – Т. III. – М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2007. – 493 с.
11. Соколова В.С. Авеста. Опыт морфологической транскрипции и перевод / подготовка материалов к изданию и редактирование И.А. Смирновой / В.С. Соколова. – СПб.: Наука, 2005. – 544 с.
12. Суразаков А.С. Железный кинжал из долины Ачик Горно-Алтайской автономной области / А.С. Суразаков // Советская археология. – № 3. – 1979. – С. 265–269.
13. Эдельман Д.И. Сравнительная грамматика восточноевропейских языков. Лексика / Д.И. Эдельман. – М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН. 2009. – 280 с.
14. Bartholomae Chr. Altiranisches Wörterbuch / Christian Bartholomae. – Strassburg: Verlag von Karl J. Trübner, 1904. – 2000 Kol.
15. Darmesteter J. The Zend-Avesta / James Darmesteter. – P. II: The Sîrôzahs, Yasts, and Nyâyis. – Oxford: Clarendon Press, 1883. – 384 p.
16. Erdmann K. Eberdarstellung und Ebersymbolik in Iran / Karl Erdmann // Bonner Jahrbücher. – 1942. – Bd. 147. – S. 345–383.
17. Jackson A.V.W. Avesta reader. First series / A.V. Williams Jackson. – Stuttgart: W. Kohlhammer, 1893. – 112 p.
18. Geldner K.F. Avesta. The Sacred books of the Parsis / Karl F. Geldner. – Vol. II: Vispered and Khorda Avesta. – Stuttgart: W. Kohlhammer, 1889. – 277 p.
19. Gershevitch I. The Avestan Hymn to Mithra / Ilya Gershevitch. – Cambridge: University Press. 1959. – 357 p.
20. Hintze A. On Editing Avesta / Almut Hintze // Transmission of the Avesta / Ed. by A. Cantera. – Wiesbaden: Harrassowitz, 2012. – (Iranica; 20). – XX + 552 S. Kotwal F.K., Hintze A. The Khorda Avesta and Yašt Codex E1. Facsimile Edition / Firoze K. Kotwal, Almut Hintze. – Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 2008. 613 S. – (Iranica; 16).

21. Malandra W.W. An Introduction to Ancient Iranian Religion. Readings from the Avesta and Achaemenid Inscriptions / William W. Malandra. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1983. – 195 p. 22. Spiegel Fr. Avesta. The Religious Books of the Parsees; [translated by A.H. Bleek] / Prof. Fr. Spiegel. – Vol. III: Khordah-Avesta. – Hertford: Stephen Austin, 1864. – 214 p.

Стаття надійшла до редколегії 20.03.2014 р.

Вертиенко А.В., к.ист.н., м.н.с.,

Институт востоковедения им. А.Е. Крымского НАН Украины, г. Киев

КОНЦЕПТ ВЕПРЬ В МЛАДОАВЕСТИЙСКИХ ТЕКСТАХ

В статье рассмотрен концепт ВЕПРЬ в текстах Младшей Авесты и изобразительной традиции. Это животное выступает устойчивым воплощением божества победы Веретрагны (Яшт 14, 15)). Такое же употребление концепта встречается в Яште 10, 70 (3–9) и 127 (2–8), при этом, в Яште 10, 70 части тела вепря соотносятся с металлом (aiiah-), что можно связать с образом клинкового оружия (кинжалом-karəta).

Ключевые слова: Вепрь, Младшая Авеста, Яшты, Веретрагна.

Vertiienko H.V., Ph.D., Junior Researcher,

A.Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

THE CONCEPT OF BOAR IN THE EARLY AVESTAN TEXTS

The concept of BOAR in the early Avestan texts and art tradition is considered in the paper. This animal acts as the god of the victory Verethragna's steady embodiment (Yasht 14, 15). The same usage repeats in Yasht 10, 70 (3–9) and 127 (2–8) while in Yasht 10, 70 the boar parts of the body correspond to metal (aiiah-) what can be the image of the blade weapon (karəta-dagger).

Key words: boar, Young Avesta, Yashts, Verethragna.